



Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union



PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

Международен МСФО® 9 Финансови инструменти



Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Copyright 2021, Istanbul University

Международен стандарт за финансово отчитане (МСФО) 9 Финансови инструменти

1. ЦЕЛ И ОБХВАТ

Целта на МСФО 9 Финансови инструменти е да установи принципите за финансово отчитане на финансовите активи и финансовите пасиви и по-специално по въпросите на тяхното оценяване, признаване и обезценка. Стандартът се прилага по отношение на всички видове финансови инструменти, с изключение на посочените на Фигура 1.

Фигура 1: Обхват на МСФО 9



МСФО 9 се прилага по отношение на всички видове финансови инструменти, с изключение на (МСФО 9.2.1):

- дялове в дъщерни предприятия, асоциирани предприятия и съвместни предприятия, които биват отчитани счетоводно съгласно МСФО 10 *Консолидирани финансови отчети*, МСС 27 *Индивидуални финансови отчети* или МСС 28 *Инвестиции в асоциирани предприятия и съвместни предприятия*;
- лизингови права и задължения, за които се прилага МСФО 16 *Лизинг*;
- права и задължения на работодатели по планове за доходи на наети лица;
- финансови инструменти, емитирани от предприятието, които отговарят на дефиницията на инструмент на собствения капитал в МСС 32 *Финансови инструменти: Представяне*;
- права и задължения, възникващи по застрахователен договор съгласно определението в МСФО 17 *Застрахователни договори*;
- всеки форуърден договор между купувач и акционер продавач за покупка или продажба на придобито предприятие, с който би се постигнала бизнес комбинация в обхвата на МСФО 3 *Бизнес комбинации* на бъдеща дата на придобиване;
- кредитни ангажименти (в обхвата на МСФО 9 попадат някои кредитни ангажименти);
- финансови инструменти, договори и задължения по сделки с плащане на базата на акции, за които се прилага МСФО 2 *Плащане на базата на акции*;

- права за плащания за компенсиране на предприятие за разходите, които предприятието трябва да направи, за да уреди пасив, който то признава като провизия съгласно МСС 37 *Провизии, условни пасиви и условни активи*;
- права и задължения, попадащи в обхвата на МСФО 15 *Приходи от договори с клиенти*, които са финансови инструменти.

2. ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Определенията на някои от по-важните термини са дадени по-долу (МСФО 9. Допълнение А):

Кредитна загуба: Разликата между всички договорни парични потоци, дължими на предприятието по договор, и всички парични потоци, които предприятието очаква да получи (т.е. целия паричен недостиг), дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент (или коригирания за кредитни загуби ефективен лихвен процент за закупени или първоначално създадени финансови активи с кредитна обезценка).

Очаквани кредитни загуби за 12 месеца: Частта от очакваните кредитни загуби за целия срок на инструмента, която представлява очакваните кредитни загуби, които произтичат от неизпълненията по финансов инструмент, които е възможно да настъпят в рамките на 12 месеца след отчетната дата.

Очаквани кредитни загуби: Среднопретеглената стойност на кредитните загуби, като за тегла служат съответните рискове от настъпване на неизпълнение.

Отписване: Премахването на признат преди това финансов актив или финансов пасив от отчета за финансовото състояние на предприятието.

Метод на ефективната лихва: Методът, използван при изчисляване на амортизираната стойност на финансов актив или финансов пасив и при разпределяне и признаване на лихвените приходи или лихвените разходи в печалбата или загубата през съответния период.

3. ПРИЗНАВАНЕ И ОТПИСВАНЕ

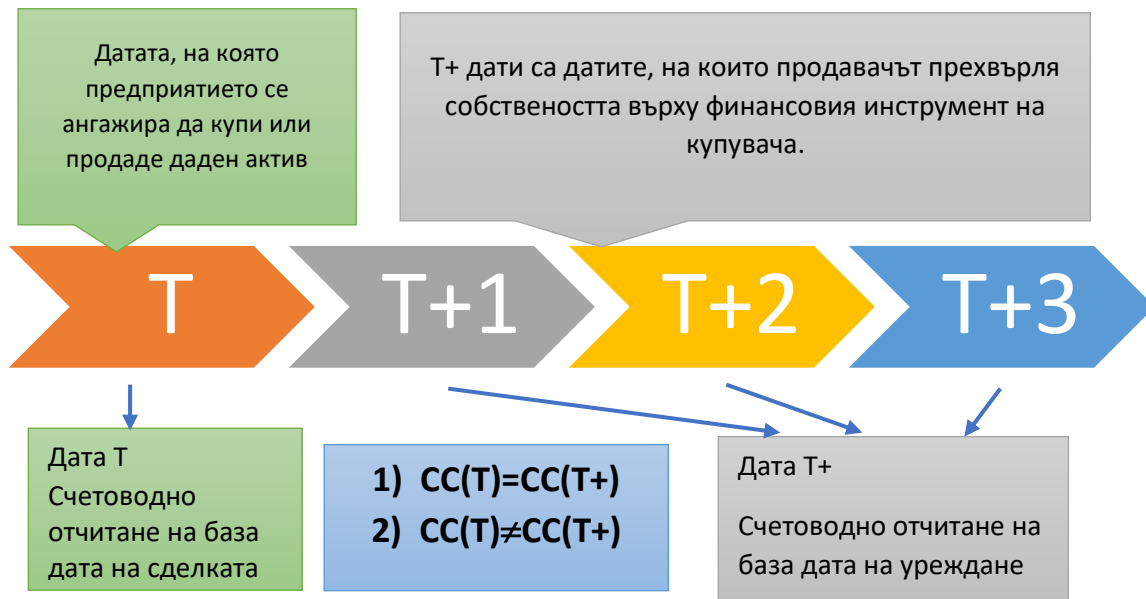
3.1. Признаване

Съгласно МСФО 9 предприятието има право на първоначално признаване само ако е страна по договорните отношения на финансовия инструмент, т.е. финансов инструмент се признава тогава и само тогава, когато предприятието стане страна по договорните условия на този инструмент. Трябва да се има предвид, обаче, че датата, на която страните се ангажират със сделката (покупка или продажба) и уреждането на финансовия инструмент може да се осъществяват на различни дати. Затова финансовите активи се признават и отписват при използването на (вж. Фигура 2):

- счетоводно отчитане на база датата на сделката
- счетоводно отчитане на база датата на уреждане.

Ако предприятието избере да прилага счетоводно отчитане на база датата на уреждане и в справедливата стойност на финансовия инструмент настъпи промяна, тази промяна се отчита съгласно правилата за оценяване на съответния клас финансов инструмент. Предприятието прилага един и същ метод последователно по отношение на всички покупки и продажби на финансови активи, които са класифицирани по един и същ начин.

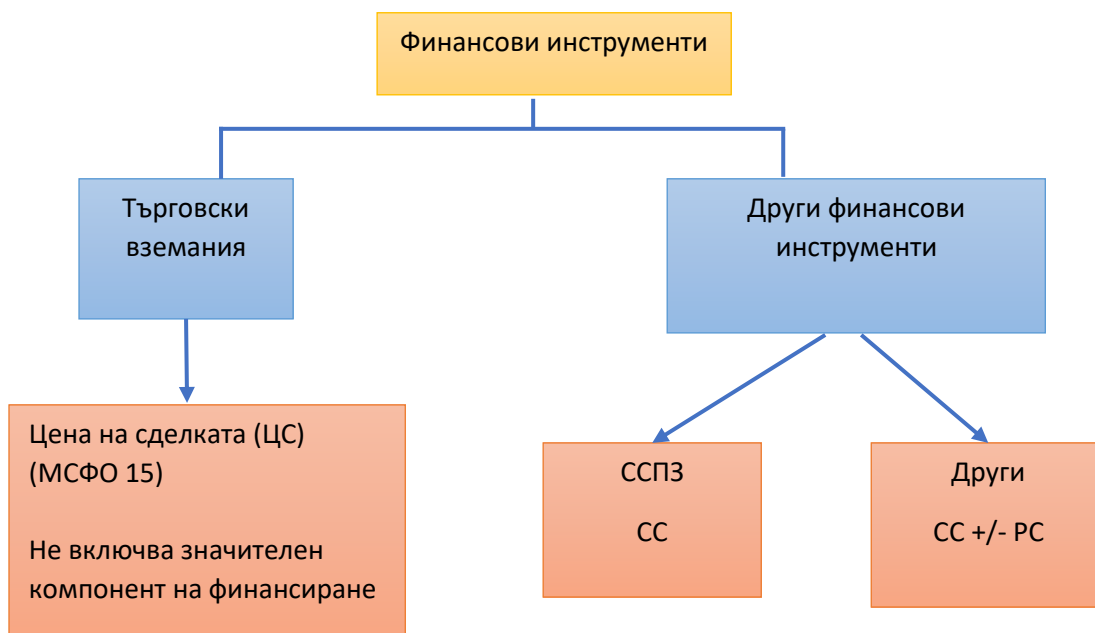
Фигура 2: Счетоводно отчитане на база датата на сделката и датата на уреждане



Стойността, по която финансовите инструменти ще бъдат признати на датата на сделката или на датата на уреждане, също е важна. Освен това, класификацията на финансовите инструменти се извършва на етапа на първоначално признаване. Тази класификация също така определя стойността на признаване на финансовия инструмент, както е показано на фигура 3. Финансовите активи се класифицира като:

- финансови активи оценявани впоследствие по амортизирана стойност (ФААС)
- финансови активи оценявани впоследствие по справедлива стойност в печалбата или загубата (ФАССПЗ)
- финансови активи оценявани впоследствие по справедлива стойност през друг всеобхватен доход (ФАССДВД)

Фигура 3: Признаване на финансови инструменти



Търговски вземания, които нямат съществен компонент на финансиране, се оценяват по съответната им цена на сделката, както е определено в МСФО 15. С изключение на търговските вземания, при първоначалното признаване предприятието оценява даден финансов инструмент съгласно МСФО 9. Съответно, финансовите инструменти оценявани впоследствие по ФАССПЗ, се признават по справедлива стойност. Първоначалното признаване на финансови инструменти, които не са оценявани впоследствие по ФАССПЗ, се оценяват по справедлива стойност плюс/минус разходите по сделката (РС).

Например, да кажем, че сме закупили акция. Справедливата стойност на акцията е 100 ВЕ, а цената на сделката е 1 ВЕ. Ако тази акция е класифицирана като ФАССПЗ, тя се признава на стойност 100 ВЕ. Ако тази акция е класифицирана като ФАССДВД, тя се признава на стойност 101 ВЕ.

Възниква обаче и един друг специфичен въпрос по отношение на признаването на финансови инструменти. Възможно е да има промяна в справедливата стойност на финансовия инструмент в периода от датата на сделката до датата на уреждането. Тази промяна следва да се отчете в съответствие с класификацията на съответния финансов инструмент.

Например, да предположим, че закупуваме акция със справедлива стойност от 100 ВЕ на датата на сделката и справедлива стойност на датата на уреждането от 105 ВЕ. Ако предприятието е избрало да използва счетоводно отчитане на датата на уреждане, тази акция трябва да бъде призната със стойност 105 ВЕ, което е справедливата стойност на датата на уреждане. Въпреки това, към датата на уреждане ще има разлика в стойността от 5 ВЕ, тъй като на датата на сделката за тази акция са били платени 100 ВЕ. Ако акция се класифицира като ФАССПЗ, разликата в стойността ще бъде отчетена в печалбата или загубата, както ще обсъдим по-подробно по-късно. Следователно, на датата на уреждане ще бъде направен следният счетоводен запис:

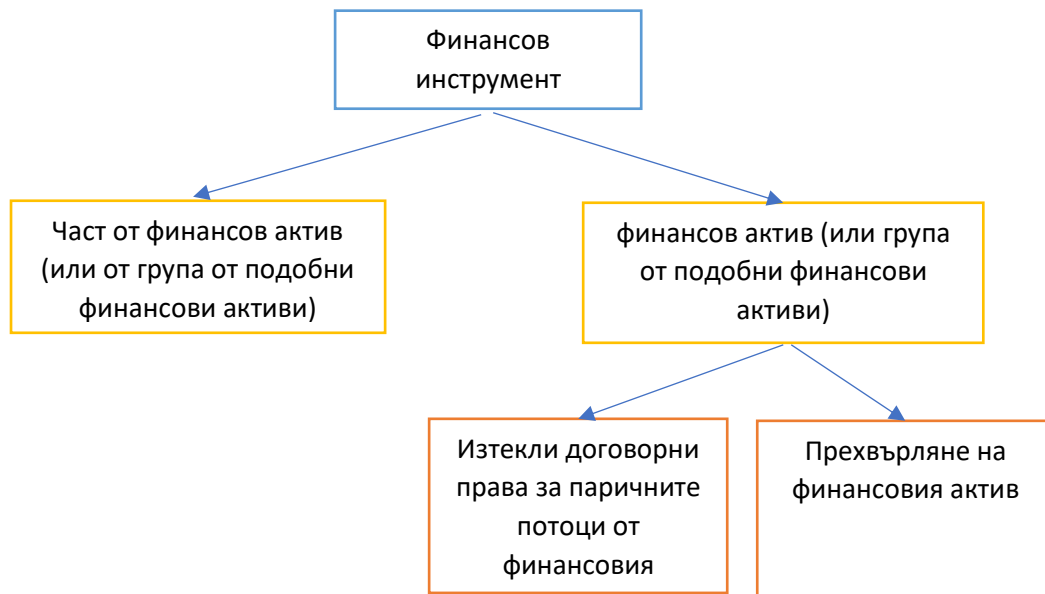
Dr. ФАССПЗ	105	
Cr. Каса		100
Cr. Печалба		5

В началото уточнихме, че предприятието има право на първоначално признаване на финансови инструменти само ако е страна по договорните отношения на финансовия инструмент. Освен това трябва да се определи и класа на финансовия инструмент. Тази класификация се прави на датата на първоначалното признаване.

3.2. Отписване

Отписването на финансови инструменти е относително по-трудно и сложно. Преди да се прецени дали и до каква степен е подходящо отписване, предприятието определя се отписва част от финансов актив (или част от група от подобни финансови активи) или финансов актив (или група от подобни финансови активи) в неговата цялост, както е илюстрирано на Фигура 4.

Фигура 4: Отписване на финансови активи



Финансов актив се отписва тогава и само тогава, когато:

- договорните права за паричните потоци от този финансов актив са изтекли; или
- предприятието прехвърли финансовия актив.

Относително лесно е да се определи дали договорните права за паричните потоци от финансовия актив са изтекли, но за да се определи дали финансовият актив е прехвърлен е необходим допълнителен анализ. Предприятието прехвърля финансов актив, само ако е изпълнено някое от следните условия (МСФО 9.3.2.4):

(a) то прехвърли договорните права за получаване на паричните потоци от финансовия актив; или

(b) то запази договорните права за получаване на паричните потоци от финансовия актив, но поеме договорно задължение за плащане на паричните потоци на един или повече получатели по споразумение, което отговаря на определени условия.

За да бъде отписан даден финансов актив или част от него, той трябва да отговаря на едно от следните условия (МСФО 9. 3.2.2).

- Частта се състои само от конкретно идентифицирани парични потоци от финансов актив (или група от сходни финансови активи).
- Частта се състои само от напълно пропорционален (съразмерен) дял от паричните потоци от финансов актив (или група от сходни финансови активи).
- Частта се състои само от напълно пропорционален (съразмерен) дял от конкретно идентифицирани парични потоци от финансов актив (или група от сходни финансови активи).

4. КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ

Финансовите инструменти се класифицират като финансови активи, финансови пасиви и инструменти на собствения капитал. МСФО 9 съдържа насоки за класифициране само на

финансовите активи и финансовите пасиви. Класификацията на финансовите активи и финансовите пасиви е представена на Фигура 5.

Когато предприятие емитира финансов инструмент, инструментът трябва да се класифицира като финансов пасив. Ако предприятие закупува финансов инструмент, инструментът трябва да бъде класифициран като финансов актив. Финансов инструмент може да бъде оценяван по амортизирана стойност или по справедлива стойност. Финансовите инструменти, представени по справедлива стойност, подлежат на последваща класификация на:

- финансови активи оценявани впоследствие по справедлива стойност в печалбата или загубата (ФАССПЗ), или
- финансови активи оценявани впоследствие по справедлива стойност през друг всеобхватен доход (ФАССДВД).

В резултат на това финансовите инструменти могат да бъдат представени в три различни класа. Тази класификация обаче трябва да се извърши в съответствие с определени правила. Тези правила са свързани с това как предприятието ще получи паричен поток от финансовия инструмент (бизнес модел) и характеристиките на паричния поток от съответния финансов инструмент (тест за характеристиките на паричния поток).

Фигура 5: Класификация на финансови инструменти в МСФО 9



4.1. КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФИНАНСОВИ АКТИВИ

Съгласно МСФО 9, предприятието класифицира финансовите инструменти като оценявани впоследствие по амортизирана стойност или по справедлива стойност. Финансовите активи оценявани впоследствие по справедлива стойност подлежат на последваща класификация. Тази класификация се извършва при първоначално признаване и зависи от две условия - как

предприятието ще получи паричен поток от финансовия инструмент (тест за бизнес модела) и какви са характеристиките на паричния поток от съответния финансов инструмент (тест за характеристиките на паричния поток).

4.1.1. Тест за бизнес модела

Тестът на бизнес модела определя как предприятието ще генерира парични потоци от своите финансови активи. Ръководството трябва да определи как ще се управляват финансовите инструменти за постигане на конкретна бизнес цел. Това решение не се взема за всеки индивидуален финансов инструмент и изисква по-високо ниво на обобщаването им в групи от финансови инструменти. Оценките на бизнес модела трябва да се основават на всички налични уместни доказателства на предприятието към датата на оценката.

Като цяло, ръководството може да използва финансовите инструменти по три различни начина за постигане на конкретна бизнес цел:

- да ги държи
- да ги държи или да ги продаде
- да ги продаде

Бизнес моделът на предприятието определя дали паричните потоци ще бъдат генерирани от събиране на договорни парични потоци, продажба на финансови активи, или и от двете, т.е. финансовите активи да бъдат държани, за да генерират договорни парични потоци и след това да бъдат продадени, когато цената е разумна. В крайна сметка ръководството може да иска да купува и продава финансови инструменти, за да печели от ценовите разлики. При тестване на бизнес модел ръководството решава как иска да използва закупените финансови инструменти.

4.1.2. Тест за характеристиките на договорните парични потоци

Този тест преценява дали съответният финансов инструмент генерира парични потоци от погасяване на главницата и/или лихвени плащания на определени дати.

Таблица 1: Приложение на тестовете на бизнес модела и характеристиките на договорните парични потоци

БИЗНЕС МОДЕЛ		+	ДОГОВОРНИ ПАРИЧНИ ПОТОЦИ	КЛАСИФИКАЦИЯ	ИЗБОР НА РЪКОВОДСТВОТО
Държи, за да събира	Държи, за да събира + Продава		Договорни плащания по главница и лихви		
√			√	Амортизирана стойност	ФАССПЗ
	√		√	ФАССДВД	
х	х		х	ФАССПЗ	Инвестиции в собствен капитал – ФАССДВД

Можем да обясним как даден финансов инструмент се класифицира въз основа на характеристиките на неговите договорни парични потоци, ако финансовият актив е държан в рамките на бизнес модел, чиято цел е финансовите активи да бъдат държани за събиране на договорните парични потоци. Ако бизнес моделът на предприятието е той да се държи за събиране на договорни парични потоци, които се състоят от плащания по главници и лихвени плащания, финансовите инструменти ще бъдат класифицирани като оценени по амортизирана стойност. Ако бизнес моделът на предприятието е да държи финансовите инструменти, за да

събира договорни парични потоци или да ги продава и ако договорните парични потоци се състоят от плащания по главница и лихви, те се класифицират като финансови инструменти, оценени по справедлива стойност чрез друг всеобхватен доход. Финансовите инструменти, които не попадат в тези класификации, се класифицират като финансови инструменти, оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Предприятията също имат възможност да класифицират финансови активи като ФАССПЗ в момента на първоначалното признаване, независимо от резултатите от теста. Класификацията също така има изключение за капиталови инструменти, които не могат да бъдат класифицирани като финансови инструменти, оценени по справедлива стойност чрез друг всеобхватен доход. За тези капиталови инструменти ръководството може да вземе независимо решение да ги класифицира като финансови инструменти, оценени по справедлива стойност чрез друг всеобхватен доход.

Пример

Фирма ABC Co. има два различни портфейла от финансови инвестиции. Единият портфейл е от финансови активи (ФААС), държани за събиране на договорни парични потоци. Другият е създаден, за да се генерира печалба от промени в справедливата стойност на финансовите инструменти (ФАССПЗ).

Да приемем, че предприятието е направило следните инвестиции:

- a. Закупени са акции на фондовия пазар.
- b. Закупени са облигации на фондовия пазар, като предприятието очаква тяхната справедлива стойност да се увеличи. Ако справедливата стойност не се увеличи до желаното ниво, предприятието планира да задържи тази инвестиция, за да печели лихвен доход до падежа на облигациите.
- c. Закупени са новоемитирани облигации, които предприятието планира да държи, за да печели лихвен доход.

Как предприятието може да класифицира тези инвестиции? За да преценим, първо трябва да проучим бизнес модела на предприятието и след това характеристиките на паричния поток на финансовия инструмент.

- a. Да предположим, че за първата инвестиция предприятието възприеме бизнес модела, чиято цел е финансовите активи да бъдат държани за събиране на договорните парични потоци. Паричните потоци от тази инвестиция обаче не се състоят от главница и лихвени плащания на определени дати. Следователно тази инвестиция не може да бъде класифицирана като ФААС. Подходящ вариант е тази инвестиция да се класифицира като ФАССПЗ.
- b. За тази инвестиция предприятието е приело бизнес модела финансовите активи да бъдат държани за събиране на договорните парични потоци и след това да бъдат продадени. Предприятието обаче няма портфейл, създаден за тази цел. В такъв случай ръководството може да ги класифицира като ФАССПЗ.
- c. Предприятието е направило тази инвестиция само за събиране на договорни парични потоци и има портфейл, подходящ за тази нея. Затова тя трябва да се класифицира като ФААС.

4.1.3. Прекласификация на финансови активи

Прекласификацията на финансови активи е възможна при известни условия. Тогава и само тогава, когато предприятието промени своя бизнес модел за управление на финансови активи,

то трябва да прекласифицира всички засегнати финансови активи. Промяната в целта на бизнес модела на предприятието трябва да се извърши преди датата на прекласификацията.

При прекласификация, промяната от първоначалната класификация към новата класификация се прави в съответствие с принципите, представени в Таблица 2.

Таблица 2: Преход от първоначална към ревизирана класификация

Първоначална класификация	Нова класификация	Печалби и загуби от прекласификацията	Notes
ФААС	ФАССПЗ	Печалба или загуба	
ФААС	ФАССДВД	ДВД	
ФАССПЗ	ФААС	без печалба или загуба	Справедливата стойност става брутна балансова стойност. Новият ефективен лихвен процент се изчислява с новата балансова стойност.
ФАССПЗ	ФАССДВД	без печалба или загуба	
ФАССДВД	ФААС	без печалба или загуба	Преходната стойност е справедливата стойност, но кумулативната печалба или загуба се изчислява според справедливата стойност.
ФАССДВД	ФАССПЗ	без печалба или загуба	Кумулативната печалба или загуба в ДВД се прекласифицира в печалба или загуба

Пример

Фирма ABC Inc. е инвестирала 100 000 BE в облигаци с номинална лихва от 5% и ефективна лихва от 5%. Следователно балансовата стойност на облигацията е 100 000 BE. ABC Inc. прекласифицира облигацията, до падежа на която остават 2 години, като оценявана по справедлива стойност в печалбата или загубата. Справедливата стойност на облигацията към датата на прекласификацията е 103 000 BE.

За прекласификацията ФААС се отписва по балансова стойност и се признава ФАССПЗ по справедлива стойност. Разликата трябва да се прехвърли в печалба или загуба.

Dr. ФАССПЗ	103 000	
Cr. ФААС	100 000	
Cr. Печалба от справедлива стойност	3 000	

4.2. КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФИНАНСОВИ ПАСИВИ

Съгласно МСФО 9 финансовите пасиви се класифицират както следва:

1. Финансови пасиви по справедлива стойност през печалбата или загубата
2. Финансови пасиви оценявани впоследствие по амортизирана стойност.

Въпреки че финансовите пасиви може да се класифицират по справедлива стойност през печалбата или загубата, основното правило е, че всички финансови пасиви трябва да се класифицират като оценявани впоследствие по амортизирана стойност. Предприятието може, при първоначалното признаване, неотменимо да определи финансов пасив като оценяван по справедлива стойност, ако той е внедрен дериватив. Финансовите пасиви не подлежат на прекласификация.

5. ПОСЛЕДВАЩО ОЦЕНЯВАНЕ

След първоначалното им признаване финансовите инструменти се оценяват по амортизирана стойност или по справедлива стойност. Последващите оценки на финансовите инструменти се извършват според вида стойност, по която те са класифицирани. При последващо оценяване се вземат предвид два различни категории доход, свързан с финансовите инструменти. Първата категория включва елементи на дохода като лихви и дивиденди, произтичащи от финансови инструменти. Тези елементи на дохода трябва да се отчитат в печалбата и загубата, независимо от класификацията. Втората категория е промяната в стойността на финансовия инструмент. Ако финансовият инструмент се оценява по амортизирана стойност, няма да има разлика в стойността на финансовия инструмент. Въпреки това, ако финансовият инструмент се оценява по справедлива стойност, ще има разлика между стойността при първоначалното признаване на финансовия инструмент и справедливата стойност към датата на оценяването.

Таблица 3: Последващо оценяване и отчитане на приходи, разходи, печалби и загуби

Класификация на финансови активи според последващото оценяване	Оценяване	Отчитане на разликата от оценяването	Лихва Дивидент
Финансови активи, оценявани по амортизирана стойност (ФААС)	Амортизирана стойност	НЕ	Печалба или загуба
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата (ФАССПЗ)	Справедлива стойност	В печалба или загуба	Печалба или загуба
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход (ФАССДВД)	Справедлива стойност	През друг всеобхватен доход	Печалба или загуба

Както се вижда от Таблица 3, ако финансовият актив се оценява впоследствие по амортизирана стойност, не се прави корекция за промяна на справедливата му стойност към датата на отчета. Въпреки това, стойността на финансовите активи, класифицирани като ФАССПЗ и ФАССДВД, се съпоставя със справедливата стойност към датата на отчета. Промените в стойността на активите, класифицирани като ФАССПЗ, се отчитат в печалбата и загубата, докато промените в стойността на активите, класифицирани като ФАССДВД, се отчитат през друг всеобхватен доход и се прехвърлят директно в собствения капитал. Приходите, произтичащи от самите активи (лихви, дивиденди и т.н.) се отчитат в печалбата и загубата, независимо от класификацията.

Пример

Фирма ABC Co. закупува 1000 акции на фирма XYZ Co. на стойност 100 000 BE. През отчетния период XYZ Co. изплаща дивиденди в размер на 5 000 BE на ABC Co. На датата на отчета справедливата стойност на една акция на XYZ е 120 BE. Да приемем, че ABC Co. класифицира акциите на XYZ като:

- Финансови активи, оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата (ФАССПЗ)
- Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход (ФАССДВД)

И в двата случая предприятието оценява своя финансов инструмент по справедлива стойност. Освен това и в двата случая предприятието ще отчита приходи от дивиденди. Нека първо да отчетем тези транзакции и след това да видим ефекта им върху финансовите отчети.

А) ФАССПЗ		В) ФАССДВД	
Dr. ФАССПЗ	100 000	Dr. ФАССДВД	100 000
Cr. Каса	100 000	Cr. Каса	100 000
Dr. Каса	5 000	Dr. Каса	5 000
Cr. Приход от дивиденди	5 000	Cr. Приход от дивиденди	5 000
Dr. ФАССПЗ	20 000	Dr. ФАССДВД	20 000
Cr. Приход от разлики в справедливата стойност (П/З)	20 000	Cr. Справедлива стойност в собствен капитал (ДВД)	20 000

След като се направят тези записи сметките и сумите, които трябва да бъдат отчетени и за двете класификации във финансовите отчети на предприятието, ще бъдат както следва:

А) ФАССПЗ		В) ФАССДВД	
Отчет за финансовото състояние		Отчет за финансовото състояние	
Активи		Активи	
Финансови активи	120 000	Финансови активи	120 000
Пасиви		Пасиви	
-		-	
Собствен капитал		Собствен капитал	
-		Справедлива стойност в собствен капитал	20 000
Отчет за печалбата и загубата		Отчет за печалбата и загубата	
Приход от дивиденди	5 000	Приход от дивиденди	5 000
Приход от разлики в справедливата стойност	20 000		

Финансовите отчети показват, че стойността на финансовите активи и в двете класификации е 120 000 BE, а доходът от дивиденди е 5 000 BE, но отчитането на разликите в справедливата стойност се различава в зависимост от класификацията на финансовите активи.

6. ОБЕЗЦЕНКА НА ФИНАНСОВИ АКТИВИ

Финансовите инструменти могат да бъдат обезценени поради различни рискове, на които са изложени. Обезценката на финансови активи е важен въпрос в МСФО 9. В МСФО 9 обезценката на финансовите активи се измерва съгласно метод, наречен модел на очаквана кредитна загуба. Този модел се основава до голяма степен на субективни преценки и предположения.

Първо, нека разберем понятието кредитна загуба. Кредитна загуба е разликата между настоящата стойност на договорните парични потоци и настоящата стойност на очакваните бъдещи парични потоци. Например едно предприятие има договорно вземане от 100 BE с падеж след една година, но очаква да събере само 80 BE. Да приемем, че ефективният лихвен процент е 10%.

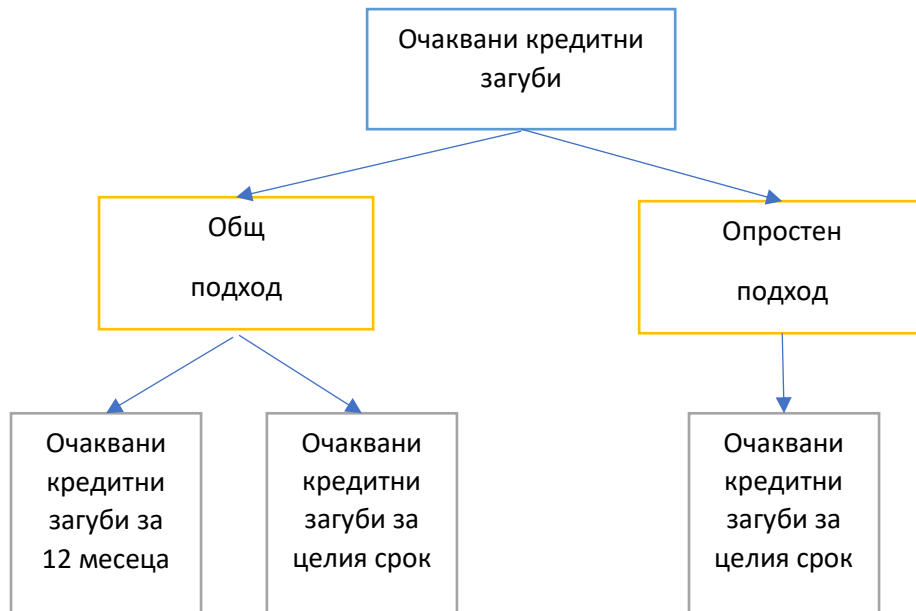
	Паричен поток	Настояща стойност
Договорен	100	90.90
Очакван	80	72.72
Разлика		18.18

Предприятието трябва да признае обезценка в размер на 18,18 BE за този финансов актив.

Предприятието трябва да признае провизия за очаквани кредитни загуби от ФААС, ФАССДВД, търговски вземания, вземания по лизинг и активи по договор. Както е показано на Фигура 6, има два подхода за обезценка на финансови активи:

- Опростен подход
- Общ подход

Фигура 6: Модели за определяне на кредитни загуби



6.1. Опростен подход

Опростеният подход се прилага за търговски вземания, активи по договор и лизингови вземания. При този подход се оценява коректив за загуби в размер, равен на очакваните кредитни загуби за целия срок на инструмента съгласно модела на кредитната загуба.

6.2. Общ подход

За отчитане на коректива за загуби от обезценка са важни две дати - датата на признаване и отчетната дата. Когато закупите финансов актив с кредитен риск, този кредитен риск съществува от момента на покупката до момента на отчитане. Този риск може да се увеличи или намали с времето.

Сега да приемем, че давате заем на приятел, който е собственик на кафене. Да предположим, че знаете, че вашият приятел очевидно е в много добро финансово състояние и всеки път, когато се отбивате; виждате, че и кафенето върви добре. В този случай трябва да сте оценили кредитния риск като много нисък към момента на отпускане на заема.

След известно време научавате, че вашият приятел не може да плати някои от задълженията си навреме. В този случай вашата оценка на кредитния риск за вашия приятел няма да бъде толкова положителна, колкото когато сте дали парите назаем. Въпреки това смятате, че проблемите на вашия приятел, дори и да са значителни, може да са временни.

Да кажем, че след определен период от време започвате да чувате, че вашият приятел взема пари назаем от други хора, четете остри критики за храната на кафенето в социалните медии и забелязвате, че броят на клиентите намалява. В този случай вашето безпокойство относно връщането на главницата по заема ще се увеличи, което означава, че кредитният риск, свързан

със заема на вашия приятел, се увеличава. Може да не успеете да си върнете целия или част от заема, отпуснат на вашия приятел. В този случай трябва да правите бъдещите си планове, без да отчитате сумите, които смятате, че няма да можете да получите от приятеля си. Общият подход може да се разглежда като адаптирана версия на горната ситуация в света на бизнеса.

Обезценката се признава на два етапа (МСФО 9. 5.5):

- Ако към отчетната дата кредитният риск на финансов инструмент не се е увеличил значително след първоначалното признаване, предприятието оценява коректив за загуби за този финансов инструмент в размер, равен на очакваните кредитни загуби за 12 месеца.
- Към всяка отчетна дата предприятието оценява коректива за загуби за финансов инструмент в размер, равен на очакваните кредитни загуби за целия срок на инструмента, ако кредитният риск на този финансов инструмент се е увеличил значително след първоначалното признаване.

7. СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА ХЕДЖИРАНЕТО

Въпреки че в съответствие с МСФО 9 хеджирането не е задължително, предприятията прилагат този метод, когато са изложени на особени рискове по различни причини. Предприятието може да избере да отчита счетоводно три типа хеджиране:

- хеджиране на справедлива стойност
- хеджиране на парични потоци
- хеджиране на нетни инвестиции в чуждестранна дейност

Въпреки че счетоводното отчитане на хеджирането е по избор на предприятието, не всяко предприятие може да избере да го прилага. То може да се прилага само при хеджиращи взаимоотношения, които отговарят на определени критерии.

Предприятията могат да инвестират в различни финансови инструменти, за да управляват рисковете, на които са изложени. Например авиокомпаниите могат да бъдат страни по различни деривативни инструменти, за да хеджират увеличението на цените на горивата. Ако цените на горивата се повишат, авиокомпаниите ще могат да покрият част от това увеличение с приходите, които печелят от деривативните инструменти. За да може авиокомпанията да прелага счетоводно отчитане на хеджирането, нейното хеджиращо взаимоотношение трябва да отговаря на всички условия за счетоводно отчитане на хеджирането, които са (МСФО 9. 6.4.1):

- (a) Хеджиращото взаимоотношение обхваща единствено отговарящи на критериите хеджиращи инструменти и отговарящи на критериите хеджирани позиции;
- (b) В началото на хеджиращото взаимоотношение се извършва формално определяне и документиране на хеджиращото взаимоотношение, както и на определените от предприятието цел за управление на риска и стратегия за извършване на хеджирането;
- (c) Хеджиращото взаимоотношение отговаря на изискванията за ефективност на хеджирането.

7. ПРИМЕР

На 1 януари 2017 г. фирма Arya Co. Arya Co. купува облигации за 104 212,36 BE. Облигациите са с номинална стойност от 100 000 BE и номинален лихвен процент от 7%. Лихвените плащания се извършват ежегодно на 31 декември. Облигацията осигурява 6% лихва (ефективен лихвен процент) за инвеститорите.

- a) Приемаме, че Arya Co. класифицира финансовия инструмент като финансов актив, оценяван впоследствие по амортизирана стойност.

- b) Приемаме, че Агуа Со. класифицира финансовия инструмент като финансов актив, оценяван впоследствие по справедлива стойност в печалба или загуба (ФАССПЗ). Справедливата стойност в края на 2017 и 2018 г. е съответно 103 500 ВЕ 102 800 ВЕ.
- c) Приемаме, че Агуа Со. класифицира финансовия инструмент като финансов актив, оценяван впоследствие по справедлива стойност през друг всеобхватен доход (ФАССДВД). Справедливата стойност в края на 2017 и 2018 г. е съответно 103 500 ВЕ 102 800 ВЕ.

РЕШЕНИЕ

Тук имаме два различни вида доход: доход от лихви и печалба/загуба от промени в справедливата стойност. Приходите от лихви трябва да се отчитат в печалбата или загубата с изключение отделно от класификацията. Ако номиналният лихвен процент и процентът на възвръщаемост са различни, заемът ще бъде продаден с премия или отстъпка. Балансовата стойност на заема трябва да бъде неговата номинална стойност към датата на падежа. И така, трябва да подготвим таблица за амортизация на облигациите.

Дата	Нач. бал. стойност	Приход от лихви	Договорен приход	Кр. бал. стойност	Справедлива стойност
31.12.2017	104,212.36	6,252.74	7,000.00	103,465.10	103,500.00
31.12.2018	103,465.10	6,207.91	7,000.00	102,673.01	102,800.00
31.12.2019	102,673.01	6,160.38	7,000.00	101,833.39	
31.12.2020	101,833.39	6,110.00	7,000.00	100,943.39	
31.12.2021	100,943.39	6,056.61	7,000.00	100,000.00	

Стойност при първоначално признаване

Приход от лихви = Начална балансова ст-т x дисконтов процент

Договорен приход = номинална стойност x номинален процент

Крайната балансова стойност трябва да е равна на номиналната стойност към датата на падежа. Така че разликата между прихода от лихви и договорения приход от лихви трябва да се добави или извади от началната балансова стойност, за да се получи номиналната стойност към датата на падежа.

- a) **Финансов актив (ФА) оценяван по амортизирана стойност.** В този клас справедливите стойности не се вземат предвид, а се отчита само приходът от лихви в печалба или загуба.

1.1.2017

Dr. ФААС	104 212.36	
Cr. Каса		104 212.36

31.12.2017

Dr. Каса	7 000	
Cr. Приход от лихви		6 252.74
Cr. ФААС		747.26

Компанията е договорила лихва от 7 000 ВЕ, но реалният приход от лихви (6 252,74) е по-малък от тази сума. Разликата между тези две суми ще намали балансовата стойност на инвестицията. Поради тези транзакции балансовата стойност на инвестицията ще бъде равна на нейната номинална стойност на датата на падежа.

Приход от лихви признат в отчета за печалбата и загубата.

31.12.2018

Dr. Каса	7 000	
Cr. Приход от лихви		6 207.91
Cr. ФААС		792.09

в) финансов актив, оценяван впоследствие по справедлива стойност в печалба или загуба (ФАССПЗ)

При този клас трябва да се равни крайната балансова стойност със справедливата стойност, но първо трябва да се признае приходът от лихви.

1.1.2017

Dr. ФАССПЗ	104 212.36	
Cr. Каса		104 212.36

31.12.2017

Dr. Каса	7 000	
Cr. Приход от лихви		6 252.74
Cr. ФАССПЗ		747.26

След този запис финансовият актив е с балансова стойност 103 456.10 ВЕ, но трябва да бъде признат по справедливата си стойност от 103 500 ВЕ.

Дата	Нач. бал. стойност	Приход от лихви	Договорен приход	Кр. бал. стойност	Справедлива стойност
31.12.2017	104 212.36	6 252.74	7 000.00	103 465.10	103 500.00
31.12.2018	103 465.10	6 207.91	7 000.00	102 673.01	102 800.00

Dr. ФАССПЗ 34.90
 Cr. Печалба от корекция на справедлива стойност 34.90

Печалбата или загубата от корекция на справедлива стойност се признава в печалба или загуба ако финансовата инвестиция е класифицирана като **финансова актив оценяван по справедлива стойност в печалба или загуба (ФАССПЗ)**

31.12.2018

Dr. Каса 7 000
 Cr. Приход от лихви 6 207.91
 Cr. ФАССПЗ 792.09

Сега да определим балансовата стойност на актива след този запис.

Крайна балансова стойност	102 673.01
ССПЗ (корекция на справедлива стойност)	34.90
Обща крайна стойност на финансовия актив	102 707.91
Справедлива стойност	102 800.00
Разлика	92.09

Финансовият актив ще е с обща стойност 102 707.91 BE, но трябва да е със справедлива стойност от 102 800, като разликата между тези две стойности е 92.09 BE.

Dr. ССПЗ 92.09
 Cr. Печалба от корекция на справедлива стойност 92.09

с) финансов актив, оценяван впоследствие по справедлива стойност през друг всеобхватен доход (ФАССДВД)

За този клас се правят същите записи, които направихме за казус (b), с изключение на името на сметката (класа) и това, че разликата в справедливата стойност няма да бъде отчетена в печалбата или загубата, а в сметка на собствения капитал, различен от печалба или загуба.

1.1.2017

Dr. ФАССДВД 104 212.36
 Cr. Каса 104 212.36

31.12.2017

Dr. Каса 7 000
 Cr. Приходи от лихви 6 252.74
 Cr. ФАССДВД 747.26

Dr. ФАССДВД	34.90	
Cr. Нереализирана печалба/загуба – Собствен капитал		34.90

31.12.2018

Dr. Каса	7 000	
Cr. Приходи от лихви		6 207.91
Cr. ФАССДВД		792.09

Dr. ФАССДВД	92.09	
Cr. Нереализирана печалба/загуба – Собствен капитал		92.09